

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ
ТА СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ НАУК

МАТЕРІАЛИ

**II Всеукраїнської науково-практичної
інтернет- конференції
молодих учених та здобувачів освіти**

«Актуальні проблеми фундаментальних та суспільно-гуманітарних наук»

20 ЖОВТНЯ 2025 РОКУ

м. Харків - 2025

з сучасних відкриттів, можна зробити висновок, що світ активно рухається в бік автоматизації. Однак постає питання: чи зможе машина замінити навички та професійні надбання спеціалістів? Впровадження новітніх технологій уже дає продуктивні результати у діяльності фармацевтів, проте слід пам'ятати про існуючі ризики отримання недостовірної інформації. Роль фахівців залишається ключовою, тому тільки спільна робота людини та машини в режимі тандему може принести плідні результати.

Література

1. Меркулов Р. "Рецепт: от античности к XXI веку". URL: <https://health-ua.com/article/29664-retcept-otantichnosti-khhveku>.
2. Wafa K. Alanazi, Saleh H. Almutairi, Abdullah A. Alamri et al. Effect of electronic prescription system modifications on reducing prescribing errors in a military hospital. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/39640416/>.
3. Usman Ali, Sahil Ranmbail, Muhammad Nadeem et al. Leveraging Deep Learning with Multi-Head Attention for Accurate Extraction of Medicine from Handwritten Prescriptions. URL: <https://arxiv.org/abs/2412.18199>.
4. Haseeb Ullah, Muhammad Tanveer, & Atif Jan. (2025). Enhancing Handwritten Prescription Recognition with AI-Driven OCR. Journal of Computing & Biomedical Informatics. Retrieved from <https://jcbi.org/index.php/Main/article/view/1054>.
5. Jiazhao Li, Corey Lester, Xinyan Zhao et al. PharmMT: A Neural Machine Translation Approach to Simplify Prescription Directions URL: <https://arxiv.org/abs/2204.03830>.

НАРОДЖЕННЯ МЕТАФОРИ

Терешко О.Т.

Науковий керівник: доц. Лисенко Н.О.

Національний фармацевтичний університет, Харків, Україна

OlesiaTereshkofSDD@gmail.com

Вступ. Людське тіло здавна сприймалось не лише як біологічна система, а як універсальна модель пізнання світу. Перші уявлення людини про навколишню дійсність формувалися через тілесні відчуття — дотик, рух, біль, смак. Саме на основі цих базових сенсорних переживань виникали перші когнітивні структури, поняття й образи. У процесі розвитку мови та мислення людство створило безліч метафор, що мають соматичне походження. Ці образи стали своєрідними «містками» між фізичним і абстрактним, допомагаючи осмислювати складні явища

через знайомі тілесні відчуття. Одним із ключових когнітивних механізмів у цьому процесі є антропоморфізація — схильність людини наділяти неживі предмети або явища людськими рисами. Через неї людина інтерпретує світ «через себе», створюючи метафори, що поєднують науку, мову, інтуїцію та особистий досвід.

Мета дослідження. Розглянути людське тіло як джерело метафоричного мислення і складову інтелектуального прогресу. Виявити когнітивні та історичні закономірності формування анатомічних метафор у мові й науці, показати їхню роль у становленні наукового пізнання.

Методи і матеріали дослідження. Матеріалами дослідження стали латинські та грецькі анатомічні терміни, побутові назви частин тіла, а також когнітивні пояснення їхнього походження. Були застосовані такі методи:

- **Аналітичний метод** – для узагальнення лінгвістичних, когнітивних і анатомічних джерел.
- **Етимологічний метод** – для виявлення походження анатомічних термінів, що мають метафоричну природу.
- **Порівняльно-історичний метод** – для аналізу подібності між латинськими, грецькими й українськими назвами частин тіла.
- **Описовий метод** – для систематизації прикладів анатомічних метафор і пояснення їхнього змісту.

Результати дослідження. Людське тіло можна розглядати як універсальну систему — своєрідну «машину життя», елементи якої забезпечують функціонування не лише біологічного, а й когнітивного рівня. Анатомія людини виступає стабільною, але водночас гнучкою основою, що адаптується під ритм життя, формуючи індивідуальний досвід і спільні закономірності існування.

Фізичне тіло є первинною матрицею сприйняття реальності. Саме на тілесних відчуттях — болю, ваги, смаку, руху — базуються перші когнітивні структури, з яких надалі виникають абстрактні поняття. Таким чином, соціокультурний і мовний досвід людини має соматичне походження: наше розуміння світу «виростає» з тіла.

Тіло, мова й мислення утворюють єдину когнітивну систему, у якій анатомічна будова людини стає не лише об'єктом опису, а й моделлю розуміння — знаряддям, через яке ми «зчитуємо» й осмислюємо реальність. Розуміння себе та навколишнього світу починається саме з себе. Людина схильна інтерпретувати невідоме через призму власного досвіду; отже, багато метафор виникає з персонального, часто суб'єктивного сприйняття реальності. Науково, а точніше, у психології вивели для цього термін- метафору звичайної поведінкової особливості

розуму хомо спієнс – антропоморфізація.

Антропоморфізація — це надання людських рис, емоцій або поведінкових характеристик неживим об'єктам, тваринам, природним явищам чи навіть абстрактним поняттям. Антропоморфізація є поширеним когнітивним механізмом (поведінковою особливістю), за допомогою якого людина намагається зрозуміти світ, роблячи його ближчим і зрозумілішим через призму власного досвіду. З позиції тієї психології, така тенденція допомагає людині встановлювати емоційний зв'язок із навколишнім середовищем, що проявляється, наприклад, у звичці «оживлювати» предмети (надавати імена техніці чи тваринам) або сприймати природні явища як істоти, здатні діяти свідомо. Іноді це призводить до свідомих, когнітивних та логічних помилок, при занадто та несвідомовому використанні «як інтуїція підказала». Але в нормованому вигляді антропоморфізація насправді є зручним інструментом при вивченні та відкритті чогось нового. Саме завдяки їй ми вчимо дітей, що “сонце лягає спати”, “вітер грається в листі”, або що “серце говорить” — спрощуючи складні явища через знайомі людські образи.

Але при вивченні чогось справді складного, наприклад, анатомії, антропоморфізація є неповноцінним інструментом в руках навіть умілого дослідника чи студента. Антропоморфізація все одно, не дивлячись на свої посправжньому чарівні здібності в самообмані та спостереженні, залишається лише одним з методів аналізу себе. При поглибленому вивченні анатомії антропоморфізація лише залишається одним з типів метафори та аналізу.

Проте антропоморфізація як механізм пошуку подібного до подібного для людей стала відповіддю на одне з найпоширеніших питань до себе. Оскільки антропология є лише несвідомим механізмом — вона заздалегідь давала людству питання відповіді пошуку, того що людство шукало в різні епохи історії. У нашому випадку – пошуку відповідей “як люди почали вчити анатомію?” “як наші предки, ще далеко до нашої ери змогли дати назву більшості відділів людського тіла, більшості органів?” Антропоморфізація — не винахід, а природна властивість людського мислення. Саме завдяки їй перші вчені описували частини тіла через знайомі образи — тварин, предмети, природні форми. Для них, а тобто, перших справжніх дослідників-науковців: з них самих. А точніше — з їхнього тіла. Для перших відкриттів перших лікарів анатомія починалась з антропоморфії. З простої, несвідомої метафори, яку вони пропустили крізь себе і пояснили, як бачать особисто, як змогла б пояснити наука (або, швидше, релігія) на той час. Проте при систематичному науковому дослідженні анатомії «антропоморфні пояснення» потребують доповнення точними емпіричними описами і функціональним

аналізом. Як інструмент першого наближення — метафора корисна; як основа для остаточних висновків — обмежена.

Метафора лише виконує функцію когнітивного зв'язку: вона дозволяє переносити знання з відомої сфери (особистого досвіду) на невідому (структури тіла), що сприяє формуванню первісних уявлень і мовних позначень. Водночас цей механізм може вести до когнітивних упереджень, коли образні уявлення витісняють точні, емпірично обґрунтовані пояснення.

Для ілюстрації: навіть малі діти розуміють що таке коробка. Коробка – матеріальна ємність, у яку можна щось покласти, що туди поміститься, також, з неї можна щось забрати, або там може щось міститися те, що туди поклав хтось інший. Усі це розуміють, усі можуть уявити таку просту та побутову ємність. Так ось, іноді батьки ще малих дітей (за ради безпеки життя та здоров'я дуже активних дітей, які багато бігають, усюди залазять, граються та сплять усюди, де зможуть залізти), які нічого не розуміють, але дуже активно досліджують світ навколо них, своє оточення, можуть випадково нашкодити собі, використовують метафори. Це стандартна, побутова рутинна дія майже будь-якої дитини та їх батьків, і тому досить застережлива мама для своєї дитини у побутовому поясненні може назвати череп «коробкою для думок», щоб донести важливість обережності. Така проста метафора виконує виховну функцію, але не замінює наукового розуміння будови та фізіології голови. Також, застережливі батьки можуть провести прості аналогії на рахунок очей «очні яблука», хребет та спина для дитини в першу чергу буде чимось на кшталт «стовп тіла», «опора», «основа», таз — тазик, чаша. «Грудна клітина» — метафора, яку дитина може самостійно провести, побачивши в анатомічному атласі кістяк людини: ребра це прутья клітки, які втримують наше серце, ніби пташечку в середині нас. Ці аналогії необхідні для розуміння дитиною свого тіла на дуже поверховому рівні, а саме: вміти розказати та показати батькам, де болить, як болить, чим ударився, чим вколовся, чим обпікся. Також це корисно для лікарів і інших людей, які здатні надати допомогу дітям до прибуття швидкої допомоги, що в час війни є дуже актуальною потребою для збереження здоров'я т життя.

Окрім того, більшість метафор у нашій анатомії потрібні для спрощення не тільки для дітей, а так само і для більш старших людей. До прикладу: печінка — від старослов'янського “печь”, бо колись вважали, що в ній «вариться», «закаляється», «готується» кров. «Мозкові півкулі — “ліва й права половина мозку”. Мозочок — буквально «маленький мозок». Аорта — якщо спростити та провести аналогії до людського тіла з системою складних комунікацій, то аорта буквально є ніби

«головна труба» серця. Скренева кістка — «кістка часу», вона пов'язана з старінням (скроні – місце, де з'являються перші зморшки). «Кравецький м'яз», названий так, бо при згинанні ноги утворюється поза, подібна до пози кравця. Саме слово «м'яз» походить від латинського *musculus* — «маленька миша». Давні анатоми помітили, що під шкірою скорочення м'яза схоже на те, як пробігає мишка. А мозкові шлуночки — порожнини, де «живе» мозкова рідина. Справжні внутрішні «кімнати», які можуть нагадувати шлунок.

І також, ми вважаємо важливим навести приклад саме з медичних термінів, які звичайні люди також можуть вживати в повсякденному житті. Більшість термінів на латині є буквально метафорами, поєднаннями слів, які нехай і з медичної точки зору, але буквально описують ту чи іншу частину тіла. Наприклад: мозковий стовбур «*Truncus encerephali*». *Truncus* латинською — «стовбур дерева», метафорою тут є саме слово *Truncus*, яке пов'зали через буквальну схожість роботи мозкового стовбура як стовбура звичайного дерева, бо він так само є основою, з якої «ростуть» інші частини мозку, як «гілки від стовбура дерева».

Аорта – від грецької, бо «ἀείρειν» — «піднімати», «нести». Стародавні лікарі вважали, що аорта «піднімає» кров від серця до всього тіла. Метафора саме через дію — «несуча судина». А звивини мозку (від лат. *gyrus*) — це «кільця» або «спіралі», названі за своєю формою. Навіть «мозолисте тіло» отримало метафоричну назву через свою щільну структуру, схожу на мозоль. Альвеоли в легенях «*Alveoli*» — «маленька порожнина», «вузька комірка», «воскова чарунка» у сотах, і легеневі альвеоли справді нагадують мікроскопічні соти. Метафора тут через схожість із природними формами.

Діафрагма (*Diaphragma*) — від грец. *διά* — «крізь» і *φράσσω* — «перегороджую». Тобто «перегородка, що розділяє». Дельтоподібний м'яз отримав назву від грецької літери Δ (дельта) — бо має форму трикутника. Трапецієподібний м'яз — від слова *trapezion*, тобто «трапеція». Хребет (*spina dorsalis*) — «спина з шипами»: слово *spina* означає «колючка, шип». Таранна кістка (*talus*) — буквально «кубик» або «гральна кістка» (так її називали через схожість із гральним кубиком). Череп від «*kranion*» у греків означав «черепок» або «тверду оболонку» — буквальна схожість, яку помітили як «оболонка», що захищає мозок. Вилична кістка (*zygoma*) походить від грецького *zygon* — «ярмо», тому що утворює своєрідне «ярмо» обличчя.

Висновки. Метафора й аналогія — спосіб пізнання через власне тіло й розум, що стало ключовим здобутком когнітивної революції *Homo sapiens* і забезпечило

численні історичні відкриття. Ми й досі користуємося простими зорово-тактильними та інтуїтивними асоціаціями для формування лінгвістичних термінів і первинних уявлень про світ. Без метафор і аналогій дитяче пізнання було б ускладнене, оскільки мозок втрачає здатність встановлювати смислові зв'язки між поняттями, що ускладнює засвоєння мови й мислення. Метафора як функція нашого мозку є джерелом цікавості до того чи іншого, джерелом пошуку того, що захоплює, пошуку чогось

«особистого». Кожного дня ми знаходимось у пошуках денної норми дофаміну, без якої нас не залишили навіть наші предки, знайшовши першими метафори, які є усюди, і навіть у нашому тілі, у нашій анатомії.

ЛАТИНСЬКА МОВА В СУЧАСНІЙ КІНОІНДУСТРІЇ

Федорова С. Д.

Науковий керівник: Лисенко Н. О.

Національний фармацевтичний університет, Харків, Україна

sonya15102007@gmail.com

Вступ. На сьогоднішній день латинська мова не є мовою живого спілкування. Але активно використовується в професійному середовищі медиків, фармацевтів та юристів. Упродовж багатьох століть вона була мовою науки, культури та релігії. У наші дні її також можна зустріти у сфері сучасного мистецтва, зокрема у кіноіндустрії. Режисери та сценаристи використовують деякі слова чи словосполучення для надання атмосфери давнини, містики або сакральності в фільмах.

Мета дослідження. Проаналізувати роль і функції латинської мови у сучасному кінематографі та визначити її вплив на глядача.

Матеріали та методи. Як матеріали дослідження ми обрали відомі кінотвори, у яких використовуються латинська мова. Це «Гаррі Поттер», «Екзорцист», «Гладіатор» (та зупинила свій вибір на більш глибокому дослідженні такого фільму, як «Гаррі Поттер»).

Результати дослідження.

У сучасному кінематографі латинська мова використовується як художній засіб для створення певної атмосфери або підсилення емоційного впливу на глядача.